

Dwingen met het woord

Is iedere dictator in het diepst van zijn gedachten een dichter of andersom? In *Bloemen van het Kwaad* verzamelde en vertaalde journalist Paul Damen een keur van gedichten van de hand van dictators. Met de rake portretten van de poëtische potentaten leverde het een meer dan onderhoudend boek op.

Tekst **Thom deLagh**

*Meer dan eens ga ik, in bittere nachten
Naar den Wodanseik in het stille bosch,
Om samen te zweeren met donkere
machten –
Het maanlicht tovert den runen mij los.*

Nee, dit is geen fragment van een gedicht uit de klassieke zwart-romantische dichtbundel *Les Fleurs du Mal* van Baudelaire. Het zijn de wat geforceerde, maar daarom niet minder onheilspellende versregels van Adolf Hitler, waarschijnlijk geschreven rond 1915. Journalist Paul Damen (*De Groene, Volkskrant, NIW, HP/de Tijd*) nam dit gedicht op in zijn hoogst gemakkelijke verzameling poëzie geschreven door dictators, vertaald en gebundeld onder de eensluidende en omineuze titel *Bloemen van het kwaad*.

Het is opmerkelijk hoeveel dictators, door de eeuwen heen, hun zielenroersen aan het papier hebben toevertrouwd. Van Nero tot Karadžić, van

Mussolini tot Ruholla Khomeini. Hoe kan het dat zij 'de ene dag een gedicht (schreven), de andere genocide (pleegden)'; zoals Damen nonchalant opmerkt? Menno Wigman, van wie het oorspronkelijke idee voor dit boek komt, legt in zijn nawoord de herkomst van het woord dichten uit. Dit stamt namelijk van het Latijnse 'dictare'; met nadruk zeggen of voorschrijven. Zowel het woord 'dichter' als 'dictator' stamt van hetzelfde Latijnse woord, 'met het woord dwingen'. Dat lijkt veel duidelijk te maken.

HUMOR EN VAART

Paul Damen beperkt zich niet tot het verzamelen van de gedichten, die zowel in de oorspronkelijke taal als in vertaling worden weergegeven, maar voorziet iedere dichtende dictator van een uitgebreide biografische omschrijving. Met vaart, humor, cynisme en een soms volstrekt eigen kijk op de onderhavige potentiaat schetst hij telkens weer een

raak portret. Vooral hierin zit de kracht van het boek. Want voor de poëzie zelf hoeft het niet aangeschaft te worden. In de regel waren de dictators gemankeerde dichters, vaak saai en gespeend van enig talent. Dit geldt overigens niet voor allemaal; Karadžić en Mussolini waren wel degelijk mannen van het woord. Hoewel vaak gruwelijk en voorspellend - dit geldt vooral voor de dichtende psychiater/natuurgenezer/massamoordenaar Karadžić - openbaart hun schrijfkunst zich wel degelijk. Zoals moge blijken uit het volgende gedicht 'Wolfsdroom', waarbij in het oog moet worden genomen dat de latere moordbrigade van Karadžić een blauw embleem had met een wolfskop.

Wolfsdroom

*Uw dromen, en daarvan het voedsel
levert en verdeelt
Wolfsdroom, wolfdag:
wat is je naam prachtig.*

*Kom naar de steden
vechten met de klootzakken
Wolfsdroom, gelukkige dag:
wat is je naam prachtig.*

*De wereld wacht gehoorzaam,
de vermoeide ruiters
Wolfsdroom, ondode:
wat is je naam prachtig.*

Hoewel Damen heerlijk ongegeneerd zijn eigen waarheid schrijft en af en toe een feitelijke misser maakt (Garmisch Partenkirchen ligt toch echt in Duitsland vlakbij de Oostenrijkse grens en niet andersom), is het een feest om de verklarende teksten te lezen. Niet in het minst omdat hij alle gedichten met veel kennis van zaken weet te duiden. Acht jaar heeft hij aan dit boek gewerkt en dat betaalt zich uit. Acht jaar waarin hij zich in de geesten van megalomane geesten heeft ingeleefd. Nota bene deels in de villa Novecento op Lipari, Italië, waar Mussolini's dochter Edda driekwart jaar

Paul Damen tijdens de presentatie van *Bloemen van het kwaad*

in ballingschap heeft geleefd. Acht jaar had hij nodig om tot de kern te komen: 'Politiek is voor paupers. Poëzie is voor de eeuwigheid.' Af en toe ontkom je niet aan de gedachte dat Damen jaloers is geworden op zijn dictators getuige zijn verschijning op de boekpresentatie op 24 februari jl. waarin hij uitgedost als geüniformeerde Sovjet-veteraan, inclusief bijbehorende decoraties, het publiek vermaakte met een voordracht, een dictator meer dan waardig. Leve Paul Damen, Heer van alle Woorden van de Aarde en Gedichten in de Zee (vrij naar Idi Amin Dada)! ●

Paul Damen

*Bloemen van het kwaad
Gedichten van dictators
Uitgeverij Koppernik
Prijs € 24,95 (Paperback)*